

Asia: VN/27452/2020

Viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavien kokemukset julkisuuslain toimivuuteen ja julkisuusperiaatteen toteuttamiseen liittyen

Lausunnonantajan lausunto

1. Toteutuuko julkisuusperiaate asianmukaisella tavalla? Jos ei, niin mitkä ovat nähdäksenne toteutumisen keskeisimmät esteet?

Suomen Pankki näkee, että julkisuusperiaate toteutuu Suomen Pankissa asianmukaisella tavalla.

2. Liittyykö julkisuuslain säännösten käytännön toimivuuteen (esim. asiakirjan käsite, asiakirjan julkiseksi tuleminen ajankohta) haasteita? Jos liittyy, niin kuvatkaa tarkemmin millaisia?

Asiakirjan määritelmää tulisi päivittää siten, että se huomioi datan. Asiakirjan määritelmässä käytetty sana ”viesti” ei ohjaa ymmärtämään, että kohdassa tarkoitetaan hyvin laajasti kaikkea sähköisessä muodossa olevaa tietoa (dataa). Voisiko käsitteen ”viesti” määritellä laissa tai käyttää kokonaan toista ilmaisua? Lisäksi julkisuuslain, tiedonhallintalain, tekijänoikeuslain ja tietosuojalainsäädännön tavoitteet ja määritelmät tulisi yhteensovittaa.

Julkisuuslain 5.3 §:n ei-viranomaisen asiakirjan määritelmää tulisi selkeyttää. Lain 5.3 §:n 2 kohdassa todetaan, että viranomaisen asiakirjana ei pidetä sellaisia luonnoksia, joita laatija ei ole vielä antanut esittelyä tai muuta asian käsittelyä varten. Millaista esittelyä tai muuta asian käsittelyä tässä tarkoitetaan? Asiaa voidaan esitellä organisaatiossa useampaan otteeseen eri tasoilla.

3. Oletteko havainneet julkisuuslain yksittäisissä säännöksissä tai rakenteessa epäselvyyttä tai tulkinnanvaraisuutta, jotka vaikeuttavat olennaisesti säännösten soveltamista? Nimetkää ongelmia aiheuttavat lainkohdat ja kuvatkaa havaintoa tarkemmin.

Asianosaisjulkisuuden ja liikesalaisuuksien suojan suhdetta tulisi selkeyttää. Haasteita muodostuu usein siitä, miltä osin hankinnoissa voidaan antaa toisten tarjoajien toimittamia asiakirjoja.

Voisi tarkastella, voisiko julkisuuslain 24 §:n alakohtia muotoilla kattamaan laajemmin kyseiseen aihepiiriin liittyvät asiakirjat. Alla kohdassa 5 on mainittu henkilötietoja koskevia esimerkkejä.

4. Ovatko digitalisaatio, muuttuneet tiedonkäsittelytavat tai muut muutoksettoimintaympäristössä aiheuttaneet haasteita julkisuuslain soveltamisessa tai julkisuusperiaatteen toteutumisessa? Jos ovat, niin kuvatkaa näitä muutoksia ja sitä, miten ne vaikuttavat lain soveltamiseen?

Digitalisaation myötä haasteena on, mikä data on julkisuuslain mukaisen asiakirjan määritelmän piirissä: dataa on tarjolla ja sitä tarvitaan viranomaisen toiminnassa yhä enemmän, data on monimuotoisempaa ja myös rakenteetonta, datan analyysi on yhä nopeampaa ja jopa automaattista, datan yhdistelymahdollisuudet ovat lähes rajattomat, käytettävästä datasta entistä pienempi osuus on viranomaisen omissa tietojärjestelmissä ja käytävissä olevasta datasta yhä pienempi osuus tulee käytetyksi asian käsittelyyn tai päätöksentekoon.

Tällaisessa toimintaympäristössä julkisuuslain soveltamisen haasteet liittyvät esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin: Mitkä ovat ne datan yhdistelmät, jotka muodostavat asiakirjan, kun yhdistelymahdollisuudet eri datalähteiden sisällä ja niiden välillä ovat käytännössä rajattomat? Minkä ajanhetken data muodostaa asiakirjan, kun data muuttuu jatkuvasti ja eri tahtiin eri datalähteissä? Milloin datasta muodostuva asiakirja on viranomaisen hallussa, jos dataa tarkastellaan/haetaan reaaliaikaisesti erilaisista, myös viranomaisen ulkopuolisista, datalähteistä? Milloin datasta muodostuva reaaliaikainen raportti (asiakirja) tulee julkiseksi, kun raporttia tarkastellaan jatkuvasti ja siinä näytettävä data muuttuu reaaliaikaisesti? Miten tällaisiin datasta muodostuviin asiakirjoihin kohdistuvat tietopyynnöt käytännössä toteutetaan, jos katseluliittymää ei voida esimerkiksi teknisistä- tai lisenssisyistä tarjota. Datan osalta sen luovuttamismahdollisuuteen liittyvät myös tekijänoikeuskysymykset, jotka voivat koskea koko datajoukkoa tai osaa siitä.

5. Liittyykö julkisuuslain ja henkilötietojen suojaa koskevien sekä niitä yhteensovittavien (Julkl 16.3 §) säännösten tulkittamiseen mielestänne haasteita? Jos liittyy, niin kuvatkaa kokemaanne epäselvyyttä tai epäkohtaa mahdollisimman tarkasti.

Mitä ovat julkisuuslain 13.2 §:n mukaan henkilötietoja luovutettaessa tietojen pyytäjältä kysyttävät ”muut tietojen luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat”? Mitä tulee edellyttää sen osalta, missä tietoja voi käsitellä? Mitkä ovat henkilötietojen käsittelyn julkisuuden tasot – mitä henkilötietoja voi esim. julkaista internetissä?

Tällä hetkellä henkilötunnusta ei ole määritelty nimenomaisesti salassa pidettäväksi tiedoksi. Tulisiko julkisuuslaissa jotenkin huomioida henkilötunnuksen käsittely tietopyyntötapauksissa, jos asiakirjan pyytäjällä ei ole tietosuoja lain (1050/2018) 29 §:ssä mainittua perustetta henkilötunnuksen käsittelyyn? Entä henkilön kotiosoitteen, yksityisen puhelinnumeron ja yksityissähköpostin käsittely?

6. Oletteko havainneet tiedon pyytäjien oikeusturvaan tai noudatettaviin menettelysäännöksiin liittyviä epäkohtia? Kuvatkaa tarkemmin millaisia?

Suomen Pankki ei ole havainnut epäkohtia tältä osin.

7. Minkälaisia toimia organisaationne jokapäiväisessä työssä on tehty julkisuusperiaatteen tehokkaan toteutumisen varmistamiseksi?

Suomen Pankissa on luotu tietopyyntöjen käsittelyyn oma prosessi.

8. Koetteko, että julkisuusperiaatteen toteuttaminen ja julkisuuslain toimeenpano on resursoitu organisaatiossanne riittävällä tavalla? Onko organisaatiossanne riittävä ja ajantasainen osaaminen lain soveltamisesta?

Kyllä. Tietopyyntöjä ei voi kuitenkaan ennakoida, ja laajojen tietopyyntöjen käsittely vie resursseja muusta asiantuntijatyöstä.

9. Mitkä ovat julkisuuslain kiireisimmät muutostarpeet? Mainitkaa enintään kolme tärkeintä.

Suomen Pankki näkee kiireisimpänä muutostarpeena määritelmien selkeyttämisen ja ajantasaistamisen. Julkisuuslain, tiedonhallintalain, tekijänoikeuslain ja tietosuojalainsäädännön tavoitteet ja määritelmät tulisi yhteensovittaa.

10. Muut mahdolliset kommentit ja toiveet, joita haluatte välittää työryhmälle julkisuuslain ajantasaistamistyössä huomioon otettavaksi.

Julkisuuslaista voisi tehdä samanlaisia suosituksia kuin mitä on laadittu tiedonhallintalaista.

Hedman Anne
Suomen Pankki